

Marzena Krysztof-Zarzycka

Problemy z grafomotoryką

Spis treści

1. Wstęp – co to jest dysgrafia	1
2. Przyczyny dysgrafii	1
3. Symptomy dysgrafii	2
4. Przyczyny występowania dysgrafii u dzieci	4
5. Bibliografia	4

1. Wstęp – co to jest dysgrafia

Dysgrafia jest jednym z trzech komponentów wchodzących w zakres syndromu dysleksji rozwojowej. Należy więc do grupy objawów współwystępujących lub stanowiących oddzielny problem, wynikający ze specyficznych problemów edukacyjnych dziecka. Dysgrafia jest to specyficzna trudność w opanowaniu sztuki pisania, pojawiająca się u dzieci prawidłowo rozwijających się, czyli u takich, które mieszczą się w grupie dzieci w tzw. normie intelektualnej lub też dzieci zdolnych.

2. Przyczyny dysgrafii

Przyczyny występowania problemów związanych z brakiem opanowania sztuki harmonijnego, symetrycznego i kształtnego pisania są bardzo złożone. Do najczęściej występujących można zaliczyć m.in.:

- › wzmożone lub osłabione napięcie mięśniowe, a co za tym idzie, zbyt słabe odczuwanie własnego ciała,
- › problemy wynikające z osłabienia koordynacji wzrokowo-ruchowej,
- › problemy z orientacją w przestrzeni,
- › nie w pełni zintegrowane odruchy, np. odruch chwytny,
- › nadwrażliwość lub niedowrażliwość dotykową,

lub też bardziej złożone, jak:

- › zaburzenia pamięci operacyjnej,
- › zaburzenia emocjonalne,
- › problemy medyczne.

Pismo jest ważnym elementem w szeroko rozumianej diagnostyce psychopedagogicznej, ale również może być traktowane jako wyznacznik zmian zachodzących w całościowym procesie terapeutycznym dziecka, o ile występuje u niego problem dysgrafii. Często jest pomocne w wychwyceniu niezauważalnych, czasem utajonych procesów chorobotwórczych, np. przy diagnozie padaczki.

Pismo dziecka, które ma problemy grafomotoryczne, jest zazwyczaj bardzo zróżnicowane w zależności od nasilenia problemu. Pismo może być czytelne dla odbiorcy lub też dla samego autora, jak również w skrajnych przypadkach – może być całkowicie niemożliwe do odczytania dla obu stron.

I tak pismo dziecka może przejawiać następujące cechy:

- › pojedyncze litery mogą mieć niesymetryczne kształty,
- › w zbitkach literowych, stanowiących cały wyraz, pojedyncze litery mogą mieć różny kąt nachylenia, tzw. tańczące litery,
- › mogą występować niedociągnięcia liter w liniaturze lub też litery mogą wychodzić poza liniaturę,
- › mogą występować przekreślenia,
- › wzór pisma może się różnić w zależności od stanu emocjonalnego lub kondycji fizycznej dziecka na daną chwilę lub dzień,
- › mogą występować ozdobniki,
- › może występować brudzenie kartek,
- › mogą występować zagięcia w rogach zeszytów.

3. Symptomy dysgrafii

Symptomy wskazujące na możliwość występowania dysgrafii można zaobserwować już we wczesnym dzieciństwie. W wieku poniemowlęcym, a jest to okres przypadający na 2. i 3. rok życia dziecka, wskaźnikiem opóźnionego rozwoju małej motoryki może być to, że dziecko ma problemy z samoobsługą lub jest po prostu nieporadne, np. słabo posługuje się łyżką, ma problemy z ubieraniem się i innymi czynnościami w zakresie samoobsługi. Mogą pojawić się problemy w zabawach typowo manipulacyjnych.

W wieku przedszkolnym, okres przypadający na 3–5 rok życia dziecka, wymienione problemy zaczynają się nasilać i być bardziej zauważalne. **Pojawiają się większe trudności w czynnościach samoobsługowych**, takich jak: wiązanie butów, zapinanie guzików, czy w sytuacjach zabawowych, np. nawlekanie koralików. Ponadto zaczyna pojawiać się u dziecka niechęć do wykonywania tego typu czynności. Niechęć dziecka często manifestuje się np. powolnością, płaczem, co powoduje pojawianie się oczekiwanych przez dziecko zachowań ze strony jego opiekunów, którzy zaczynają częściej wykonywać za niego podstawowe czynności: zaczynają je ubierać, wiązać buty, układać klocki itd.

Kolejny okres przypadający na wczesne lata szkolne, gdy dziecko ma 6–7 lat i późniejszy okres edukacji szkolnej, może cechować się pasmem uwidocznionych porażek. Dziecko będzie miało coraz większe i nasilające się problemy z samoobsługą, z wykonywaniem bardziej precyzyjnych ruchów, z prawidłowym trzymaniem narzędzia pisarskiego, a co za tym idzie – będzie miało niewłaściwy nacisk narzędzia pisarskiego na papier, nie będzie sprawnie posługiwało się nożyczkami lub innymi przyborami szkolnymi. Może mieć również problemy z opanowaniem prawidłowych nawyków ruchowych podczas pisania, rysowania, malowania. Będzie również bardziej męczliwe, może potrzebować więcej przerw w pracy, a praca dziecka będzie stanowczo za wolna.

Biorąc pod uwagę pierwszoplanowe przyczyny niepowodzeń w zakresie umiejętności w posługiwaniu się narzędziem pisarskim, wynikające z nieprawidłowości w funkcjonowaniu napięcia mięśniowego, można powiedzieć, że dysfunkcja ta dla samego dziecka będzie najbardziej zauważalna i odczuwalna. Dziecko czuje, że coś mu przeszkadza, ale często nie może zwerbalizować tego problemu. Podpiera więc głowę w trakcie pisania o rękę przeciwną lub pokłada się na blacie biurka. To oczywiście ogranicza zasoby poznawcze i wykonawcze dziecka, dlatego niejednokrotnie następuje zniechęcenie do pracy i powolność.

Bywa też tak, że dzieci po prostu nie są uczone prawidłowego posługiwania się narzędziem pisarskim lub umiejętności te umykają im w większej ilości napływających nowych informacji z otoczenia. Dlatego też należy im wielokrotnie o tym przypominać i uczyć od samego początku dziecięcych zabaw z malowaniem czy rysowaniem. Należy jednak zaznaczyć, że **jeśli dziecko harmonijnie się rozwija, nabywanie umiejętności prawidłowego trzymania narzędzia pisarskiego przebiega naturalnie bez potrzeby interwencji ze strony opiekunów**. I tak dzieci rozpoczynające edukację przedszkolną, mogą być niezwykle dojrzałe pod względem sprawności grafomotorycznej.

Ważne!

Prawidłowe trzymanie narzędzia pisarskiego powinno wyglądać następująco: narzędzie pisarskie należy objąć trzema palcami – kciukiem, palcem wskazującym oraz palcem środkowym i osadzić czubek narzędzia pisarskiego między kciukiem a palcem wskazującym w odległości mniej więcej ok. 1,5 cm od jego czubka.

Należy pamiętać, że pozwalanie dziecku na nieprawidłowe postępowanie się narzędziem pisarskim utrwala złe nawyki i pogłębia problem.

4. Przyczyny występowania dysgrafii u dzieci

Problem występowania dysgrafii u dzieci można rozpatrywać na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze istnieje grono dzieci **obciążonych dysgrafią wskutek zaburzeń o podłożu korowym**, czyli zaburzona jest u nich praca analizatorów i problem dotyczy wyższych pięter układu nerwowego, które mogły ulec mikrouszkodzeniom wskutek niewykrywalnych na tę chwilę lub niezauważalnych zmian chorobotwórczych, urazów lub jakichkolwiek innych procesów.

Jest też grupa dzieci, u których przyczyn występowania dysgrafii należy dopatrywać się w **zaburzonej pracy układów z niższych partii układu nerwowego**, czyli układu przedsionkowego, układu proprioceptywnego, czy też układu dotykowego. Są to dzieci, u których doszło do wczesnych zakłóceń w rozwoju funkcji czuciowo-ruchowych już w okresie prenatalnym. Brak integracji między nimi lub deficyty w funkcjonowaniu poszczególnych układów mogą prowadzić do pojawienia się objawów dysgrafii. Tu można mówić, że np. słabe napięcie mięśniowe u dziecka powoduje, że nie jest ono w stanie utrzymać w palcach prawidłowo narzędzia pisarskiego, a przyczynę takiego stanu rzeczy można upatrywać w niewłaściwym funkcjonowaniu układu proprioceptywnego. W obu przypadkach dobranie właściwej terapii będzie przebiegało inaczej. W pierwszym przypadku dziecko będzie poddane terapii typowo pedagogicznej, czyli korekcyjno-kompensacyjnej, a w drugim przypadku – terapii integracji sensorycznej.

5. Bibliografia

Bogdanowicz M., *Integracja percepcyjno-motoryczna. Teoria, diagnoza, terapia*, CMPP-P MEN, Warszawa 1997.

Bogdanowicz M., *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 1965.

Bogdanowicz M., *Przygotowanie do nauki pisania*, Harmonia, Gdańsk 2006.

- Brejnak W., Zabłocki K.J., *Dysleksja w teorii i praktyce*, Warszawski Oddział PTD, Warszawa 1999.
- Czajkowska I., Herda K., *Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole. Psychologia, Pedagogika*, WSiP, Warszawa 1989.
- Dąbrowska-Jabłońska I., *Terapia dzieci i młodzieży. Metody i techniki pomocy psychopedagogicznej*, Impuls, Kraków 2006.
- Domagalska M., *Odczuwam – Patrzę – Działam*, Adsum, Kraków 2004.
- Frostig M., Horne D., *Wzory i obrazki 1, 2, 3*, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa 1986.
- Goddard S., *Odruchy, uczenie i zachowanie*, Międzynarodowy Instytut Neurokinezyjologii i Integracji Odruchów, Warszawa 2004.
- Kaja B., *Zarys terapii dziecka*, Akademia Bydgoska, Warszawa 2001.
- Maas F.V., *Uczenie się przez zmysły. Wprowadzenie do teorii integracji sensorycznej*, WSiP, Warszawa 1998.
- Skibińska H., *Praca korekcyjno-kompensacyjna z dziećmi z trudnościami w pisaniu i czytaniu*, Akademia Bydgoska, Bydgoszcz 2001.
- Tymichova H., *Ćwiczenia rozwijające sprawność ruchową ręki i koordynację wzrokowo-ruchową*, Glottispol, Gdańsk 2004.
- Pętlewska H., *Przewycięzanie trudności w czytaniu i pisaniu. Terapia pedagogiczna*, Impuls, Kraków 2003.
- Skorek M., *Terapia pedagogiczna*, t. I i II, Impuls, Kraków 2005.
- Skorek M., *Rysowane wierszyki*, Impuls, Kraków 2000.
- Zakrzewska B., *Każdy przedszkolak dobrym uczniem w szkole. Psychologia, Pedagogika*, WSiP, Warszawa 2003.
- Zakrzewska B., *Trudności w czytaniu i pisaniu*, WSiP, Warszawa 1996.